

Тарас ШЕВЧЕНКО
(1814-1861)

Taras ŠEVČENKO
(1814-1861)

СОН

SON

(Il sogno)

(Комедія)

(Commedia)

*Духъ истины, его же міръ не
можетъ пріяти, яко не видитъ
его, ниже знаетъ его.*

*Lo spirito di verità, che il mondo non
può ricevere,
perché non lo vede e non lo conosce.*

Иоанна, глава 14, стих 17.

Giovanni, 14, 7

У всякого своя доля
І свій шлях широкий,
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину.
Той тузами обирає
Свата в його хаті,
А той нишком у куточку
Гострить ніж на брата.
А той, тихий та тверезий,
Богобоязливий,
Як кішечка підкрадеться,
Вижде нещасливий
У тебе час та й запустить
Пазурі в печінки, —
І не благай: не вимольять
Ні діти, ні жінка.
А той, щедрий та розкошний,
Все храми мурує;
Та отечество так любить,

Ad ognuno il suo destino
E la sua larga via:
Uno costruisce, l'altro annienta,
Un altro con insaziabil sguardo
Oltre l'estremità del mondo guarda _
Se non v'è un paese
Da saccheggiare e nella bara
Con sé portare.
Uno con gli assi in casa sua
Il suocero deruba,
E l'altro nell'angolino, il coltello
Zitto zitto affila contro il fratello.
E quell'altro, sobrio e cheto,
timorato di Dio,
Come un gattino s'intrufola,
Aspetta l'ora tua infausta e nel fegato
Gli artigli ti pianta,
E non lo supplicare:
Né dei bimbi né della sposa
Le implorazioni lo persuaderanno.
E quello là, munifico e sontuoso,
Chiese su chiese costruisce;
E così tanto ama la patria,

Так за ним бідкує,
Так із його, сердешного,
Кров, як воду, точить!..
А братія мовчить собі,
Витріщивши очі!
Як ягнята. «Нехай, — каже, —
Може, так і треба».
Так і треба! бо немає
Господа на небі!
А ви в ярмі падаєте
Та якогось Раю
На тім світі благаєте?
Немає! немає!
Шкода й праці, схаменіться.
Усі на сім світі —
І царята, і старчата —
Адамові діти.
І той... і той... А що ж то я?
Ось що, добрі люди:
Я гуляю, бенкетую
В неділю і в будень.
А вам нудно! жалкуєте!
Єй-богу, не чую.
І не кричіть! Я свою п'ю,
А не кров людськую!

Отак, ідучи попідтинню
З бенкету п'яний уночі,
Я міркував собі йдучи,
Поки доплентавсь до хатини.
А в мене діти не кричать
І жінка не лає,
Тихо, як у Раї,
Усюди Божа благодать —
І в серці, і в хаті.
Отож я ліг спати.
А вже підпилий як засне,
То хоч коти гармати —
І усом не моргне.
Та й сон же, сон, напричуд дивний,
Мені приснився —
Найтверезіший би упився,
Скупий жидюга дав би гривню,
Щоб позирнуть на ті дива.
Та чорта з два!
Дивлюся: так буцім сова
Летить лугами, берегами, та нетрями,
Та глибокими ярами,
Та широкими степами,
Та байраками.
А я за нею та за нею,
Лечу й прощаюся з землею.

A tal punto per lei s'affligge,
Che da lei, poveretta,
Come l'acqua si spande il sangue!..
E i fratelli se ne stanno zitti,
Con gli occhi sbarrati!
Come agnelli. «Lascialo fare — dicono, —
Forse così bisogna».
E così bisogna! Perché non
C'è il Signore in cielo!
E voi nel giogo cadete
E un qualche paradiso
Nell'altro mondo implorate?
Non c'è! Non c'è!
Non ne val la pena, in voi tornate:
In questo mondo tutti —
Anche degli zar i figli, e i figli dei capi —
Di Adamo son figli.
E quello... e quello... ed io chi sono?
Ecco cosa, brava gente:
Mi diverto, banchetto
Nei giorni di festa e di lavoro,
E voi vi annoiate! Vi lamentate!
Per Dio, io non sento.
E non gridate! Il sangue mio io bevo,
Non degli uomini il sangue.

Lungo le siepi così tornando,
Di notte ubriaco da un banchetto,
Pensavo camminando,
Fino a casa mi trascinai.
E da me non gridano i bambini,
Né mi sgrida la moglie,
Silenzio come in paradiso,
Per ogni dove la grazia di Dio —
Nel cuore, e nella casa.
E così mi coricai.
Ma quando l'ebbro s'addormenta,
Neppur col rombo dei cannoni
Un baffo gli tremerà.
Ed ecco un sogno, prodigiosamente strano,
M'apparve.
L'uomo più sobrio si sarebbe ubriacato,
Una *hryunja* l'avarò ebreo avrebbe dato,
Per guardare quei prodigi.
Ma diavolo, figuriamoci...!
Guardo: è come una civetta
Che vola sui prati, sulle rive, sulle selve,
E sui profondi burroni,
Sulle ampie steppe,
E sulle forre boschive.
E io volo dietro a lei, sempre dietro,
Volo e dalla terra mi congedo:

Прощай, світе, прощай, земле,
Неприятний краю,
Мої муки, мої люті
В хмарі заховаю.
А ти, моя Україно,
Безталанна вдово,
Я до тебе літатиму
З хмари на розмову.
На розмову тихо-сумну,
На раду з тобою;
Опівночі падатиму
Рясною росою.
Порадимось, посумуєм,
Поки сонце встане,
Поки твої малі діти
На ворога стануть.
Прощай же ти, моя нене,
Удово-небого,
Годуй діток; жива правда
У Господа Бога!

Летим. Дивлюся, аж світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,
Меж ярами над ставами
Верби зеленіють.
Сади рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.
І все-то те, вся країна
Повита красою,
Зеленіє, вмивається
Дрібною росою,
Споконвіку вмивається,
Сонце зустрічає...
І нема тому почину,
І краю немає!
Ніхто його не додбає
І не розруйнує...
І все-то те... Душе моя,
Чого ти сумуєш?
Душе моя убогая,
Чого марне плачеш,
Чого тобі шкода? Хіба ти не бачиш,
Хіба ти не чуєш людського плачу?
То глянь, подивися; а я полечу
Високо, високо за синії хмари;
Немає там власті, немає там кари,

«Addio mondo, addio terra,
Paese ostile,
Le mie sofferenze, i miei mali
In una nuvola nascondo.
E tu, mia Ucraina,
Vedova infelice,
Da te io volerò
Per parlarti dalla nuvola.
Per parlarti triste e piano,
Da te a prender consiglio;
A mezzanotte cadrò
Qual profluvio di rugiada.
Ci darem consiglio, di tristezza
Soffusi, fin al sorgere del sole;
Fin che i tuoi bambinelli
Contro il nemico non s'ergeranno.
Addio a te, madre mia,
Vedova dolente,
Sfama i figli: È del Signore Iddio
Giustizia viva e verità!

Voliamo. Guardo e già albeggia,
Divampa l'estremità del cielo,
L'usignuolo nel boschetto scuro
Al sole dà il saluto.
Piano piano soffia il vento,
Sognano lontani le steppe e i campi,
Fra i burroni, sugli stagni
I salici verdeggiano.
Si curvano i giardini di frutti fecondi,
Liberi i pioppi
S'ergon dritti come guardiani,
Discorrono col campo.
E tutto ciò, questo paese tutto,
Avvolto di bellezza,
Verdeggia, si bagna
Di sottile rugiada,
Da sempre si terge,
Va incontro al sole...
E non c'è principio a questo,
E non c'è fine!
Nessuno di curarlo smetterà
Né in rovina lo porterà ...
E tutto questo... Anima mia,
perché ti affliggi?
Anima mia misera,
Perché tal vano pianto,
Che mai rimpiangi? Non vedi forse,
forse non senti degli uomini il pianto?
Ma dà un'occhiata, guarda; e io volerò
In alto, in alto oltre le nuvole azzurre;
Lì non esiste il potere, né la condanna,

Там сміху людського і плачу не чуть.
Он глянь, у тім раї, що ти покидаєш,
Латану свитину з каліки знімають,
З шкурою знімають, бо нічим
обуть

Княжат недорослих; а он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію! в військо оддають!
Бо його, бач, трохи! А онде під тинном
Опухла дитина, голоднее мре,
А мати пшеницю на панщині жне.
А он бачиш? Очі! Очі!
Нащо ви здалися,
Чом ви змалку не висохли,
Слізьми не злилися?
То покритка похідтинню
З байстрам шкандибає,
Батько й мати одцурались
Й чужі не приймають!
Старці навіть цураються!!
А панич не знає,
З двадцятую, недоліток,
Душі пропиває!

Чи Бог бачить із-за хмари
Наші сльози, горе?
Може, й бачить, та помага,
Як і оті гори
Предковічні, що політі
Кровію людською!..
Душе моя убогая!
Лишенько з тобою.
Уп'ємося отрутою,
В кризі ляжем спати,
Пошлем думу аж до Бога,
Його розпитати,
Чи довго ще на сім світі
Катам панувати??
Лети ж, моя думо, моя люта муко,
Забери з собою всі лиха, всі зла,
Своє товариство — ти з ними росла,
Ти з ними кохалась, їх тяжкії руки
Тебе повивали. Бери ж їх, лети
Та по всьому небу орду розпусти.
Нехай чорніє, червоніє,
Полум'ям повіє,
Нехай знову рига змії,

Nessuno li ascolta degli uomini il riso né il pianto.
Ecco, guarda, – in quel paradiso che tu lasci,
Allo storpio la giacca rattoppata strappan via,
Con la pelle gliela strappano, ché non han di che
calzare

I principi bambini; ed ecco che per il testatico
La vedova crocifiggonno, e il figlio incatenano.
L'unico figlio, il solo bambino,
L'unica speranza! Al militare lo mandano!
Perché, già, son pochi i soldati! E lì, sotto la siepe,
Muore di fame, gonfio, un bambino,
E la madre miete il grano nel campo del signore.
Ed ecco, vedi? Occhi! Occhi!
A cosa servite,
Perché fin da piccini non vi siete seccati,
Con le lacrime non vi siete disciolti?
Là una ragazza, sedotta e abbandonata,
Col suo piccolo bastardo
Lungo le siepi, si trascina,
Da padre e madre ripudiata,
Dai vicini rifiutata!
Anche i vecchi la caccian via!!
Ma il signorino non lo sa,
È la ventesima, e lui,
Lo sbarbatello, si beve i servi.

Ma forse Dio le vede dalle nuvole
Le nostre lacrime, il dolore?
Forse le vede, e ci aiuta,
Come quelle montagne antiche,
Di sangue umano
irrorate!..
Povera anima mia!
Dimora d'ogni guaio.
Di veleno c'inebriremo,
nel ghiaccio c'addormenteremo,
e manderemo fino a Dio la nostra *duma*¹.
E gli chiederemo,
Ancora a lungo a questo mondo
i carnefici domineranno?
Vola, *duma* mia, sofferenza mia crudele,
le sciagure tutte porta via, tutti i mali,
tua consorteria – con loro sei cresciuta,
Loro tu hai amato, le lor pesanti mani
T'hanno lasciata. Prendili, vola
E disperdi l'orda per il cielo intero.
Che nereggi, che rosseggi,
Che soffi come fiamma,
Che di nuovo vomiti serpenti,

¹ “Duma” indica un’opera di carattere epico, narrazione di origine semi-colta di gesta di eroi popolari. Qui vale “poesia”, “canto”, ma anche il “pensiero” del poeta.

Трупом землю криє.
А без тебе я де-небудь
Серце заховую
Та тим часом пошукаю
На край світа раю.

Col suo cadavere la terra copra ancora.
E senza di te, in qualche luogo,
Il cuore nasconderò
E intanto, al limite del mondo,
Un paradiso cercherò.

І знов лечу понад землею,
І знов прощаюся я з нею.
Тяжко матір покидати
У безверхій хаті,
А ще гірше дивитися
На сльози та лати.

E di nuovo volo sopra la terra,
E di nuovo da lei prendo congedo.
È dura, lasciar la madre
In una casa senza tetto,
E ancora più dura, è guardare
Alle lacrime e agli stracci.

Лечу, лечу, а вітер віє,
Передо мною сніг біліє,
Кругом бори та болота,
Туман, туман і пустота.
Людей не чуть, не знають і сліду
Людської страшної ноги.
І вороги й невороги,
Прощайте, в гості не приїду!
Упивайтесь, бенкетуйте —
Я вже не почую,
Один собі навік-віки
В снігу заночую.
І поки ви дознаєтесь,
Що ще є країна,
Не полита сльозьми, кров'ю,
То я одпочину...
Одпочину... Аж слухаю —
Загули кайдани
Під землею... Подивлюся...
О люде поганій!
Де ти взявся? Що ти робиш?
Чого ти шукаєш
Під землею? Ні, вже, мабуть,
Я не заховуюсь
І на небі!.. За що ж кара,
За що мені муки?
Кому я що заподіяв?
Чиї тяжкі руки
В тілі душу закували,
Серце запалили
І галичі силу
Думи розпустили??

Volo, volo, e il vento soffia
Biancheggia dinanzi a me la neve,
Tutt'intorno – paludi e boschi,
Nebbia, nebbia e deserti spazi.
Niun suono umano senti, né traccia
Vedi d'umano terribil piede.
Nemici e non nemici, addio,
Ospite da voi mai non verrò!
Ubbriacatevi, banchettate -
Non più, io, vi sentirò,
Solo soletto nei secoli dei secoli
La notte nella neve passerò.
E fino a quando non saprete
Che un paese ancora esiste
Non innaffiato di lacrime, di sangue,
Io riposerò...
Riposerò..., Ma che sento –
Risunarono catene
Sotto terra... Guardo...
Oh, gente infame!
Donde mai venisti? Qui che fai?
Che cosa cerchi
Sotto terra? No, ecco, più
Non mi nasconderò,
Neanche in cielo!... Perché un tal castigo,
Tali sofferenze, perché devo patire?
A chi mai recaì offesa?
Di chi sono le pesanti mani
Che al corpo l'anima incatenarono,
che al cuore il fuoco appiccarono
E come un'orda di cornacchie -
Le mie *dumy* disseminarono??

За що, не знаю, а караюсь,
І тяжко караюсь!
І коли я спокутую,
Коли діжду краю,
Не бачу й не знаю!!

Per che cosa, io non so, ma mi tormento
E duro è il mio tormento!
E quando la mia colpa riscatterò,
Quando la fine vedrò,
Io non vedo e non so!

Заворушилася пустиня.

S'è messa in moto, la landa desolata.

Мов із тісної домовини
На той остатній Страшний суд
Мертвці за правдою встають.
 То не вмерлі, не убиті,
 Не суда просити!
 Ні, то люди, живі люди,
 В кайдани залиті.
 Із нор золото виносять,
 Щоб пельку залити
 Неситому!.. То катаржні.
 А за що? Те знає...
 Вседержитель... А може, ще
Й Він не добачає.

Онде злодій штемпований
Кайдани волочить;
Он розбойник катований
Зубами скрегоче,
Недобитка товариша
Зарізати хоче!
А меж ними, запеклими,
В кайдани убраний
Цар всесвітній! Цар волі, цар,
Штепом увінчаний!
В муці, в катарзі не просить,
Не плаче, не стогне!
 Раз добром нагріте серце
Вік не прохолоне!

А де ж твої думи, рожеві квіти,
Доглядані, смілі, викохані діти,
Кому ти їх, друже, кому передав?
Чи, може, навіки в серці поховав?
О не ховай, брате! Розсип їх, розкидай,
Зійдуть, і ростимуть, і у люди вийдуть!

Чи ще митарство? чи вже буде?
Буде, буде, бо холодно,
Мороз розум будить.

І знов лечу. Земля чорніє.
Дрімає розум, серце мліє.
 Дивлюся: хати над шляхами
 Та городи з стома церквами,
 А в городах, мов журавлі,
 Замоштрували москалі;
 Нагодовані, обути
 І кайданами окуті,
 Моштруються... Далі гляну:
 У долині, мов у ямі,
 На багнищі город мріє;

Come da stretta bara
In quel terribil Giorno del Giudizio
I morti s'alzan per la giustizia.
 Ma non sono stati uccisi, non sono morti
 Che il Giudizio Universale implorano!
 No, uomini sono, uomini vivi,
 In ceppi incatenati.
 Dalle caverne l'oro traggono,
 Per riempire la gola
 Dell'insaziabile!.. Sono i galeotti
 E per che cosa? Lo sa...
 L'onnipotente... Ma forse anche
Lui ci vede male.

Ecco là, il furfante marchiato
Trascina le catene;
Ecco il brigante torturato
Coi denti stride,
E il compagno, dalle torture
Non piegato, vuole sgozzare!
E in mezzo a loro, impenitenti,
Vestito di catene,
Un re universale! Re della libertà, re
Coronato col marchio!
Nel tormento, nella tortura non chiede,
non piange, non geme!
 Dal bene riscaldato, il cuore
In eterno non si raggelerà.

E dove sono le tue *dumy*, rosei fiori,
Cari figli ben curati, audaci, amati.
A chi, amico, a chi li hai dati?
O forse, per sempre, nel tuo cuore li hai sepolti?
No, non li nascondere, fratello! Spargi il seme intorno!
Sorgeranno, e cresceranno, e andranno fra la gente!

Ma continueranno ancora tali tormenti? O son finiti?
 Ci saranno, ci saranno, perché fa freddo,
 Il gelo la mente fa risvegliare.

E ancora io volo. Nereggia la terra,
Sonnecchia l'ingegno, si strugge il cuore.
 Guardo: case sulle strade
 E città con cento chiese,
 E nelle città, come le gru,
 Sfilarono i soldati,
 Pasciuti, calzati
 E in catene ferrati,
 Marciano ... Poi oltre guardo:
 Nella valle, come in una fossa,
 Nella palude la città balugina.

Над ним хмарою чорніє
Туман тяжкий... Долітаю —
То город безкрай.
Чи то турецький,
Чи то німецький,
А може, те, що й московський.
Церкви, та палати,
Та пани пузаті,
І ні однісінької хати.

Смеркалося... огонь огнем
Кругом запалало,
Аж злякався я... «Ура! ура!
Ура!» — закричали.
«Цу-цу, дурні! схаменіться!
Чого се ви раді!
Що горите?» — «Экой хохол!
Не знает параду.
У нас парад! Сам изволит
Сегодня гуляти!»
«Та де ж вона, тая цяця?»
«Бон видишь — палаты».
Штовхаюсь я; аж землячок,
Спасибі, признався,
З циновими гудзиками:
«Де ты здесь узялся?»
«З України». — «Так як же ти
Й говорить не вмієш
По-здешньому?» — «Ба ні, — кажу, —
Говорить умію,
Та не хочу». — «Экой чудак!
Я всі входи знаю,
Я тут служу, коли хочеш,
В дворец попытаюсь
Ввесты тебе. Только, знаєш,
Мы, брат, просвищенны, —
Не покупись полтинкою...»
Цур тобі, мерзенний
Каламарю... І зробився
Я знову незримий
Та й пропхався у палати.
Боже мій єдиний!!
Так от де рай! Уже нащо
Золотом облиті
Блюдолизі; аж ось і сам,
Високий, сердитий,
Виступає; обок його
Цариця- небога,
Мов опеньок засушений,
Тонка, довгонога,

E in alto, come una nuvola, nereggia
Pesante nebbia ... Giungo fin lì volando
Senza fine è la città.
Ma che? è forse turca,
O forse tedesca,
Ma chissà, forse è moscovita.
Chiese, e palazzi,
E panciuti signori,
Ma di case di legno — neppur la traccia.

Faceva notte... fuoco dopo fuoco
Tutto intorno s'è infiammato —
Mi son persino spaventato... «Urrà! Urrà
Urrà!» - hanno gridato.
«Ssc, ssc, scemi! Riprendetevi!
Per che diavolo siete contenti!
Perché tanto ardore?» - «Ma guarda, che *chochol*²
Non sa della parata.
Abbiamo la parata! Lo zar in persona,
D'andare a spasso si compiace».
«Ma dov'è lui, quel bamboccio?»
«Ecco, vedi, le regali stanze».
Mi spingo innanzi; un paesano,
Bontà sua, s'è fatto riconoscere,
Con i bottoni di stagno:
«Da dove sei spuntato fuori?»
«Dall'Ucraina». - «E com'è
che manco sai parlare
come qui si parla?» - «Ma no, — dico, —
So bene come si parla,
Però non voglio». «Ma guarda che tipo!
Io conosco tutte le entrate,
Presto servizio, qui, se vuoi,
Vedrò di farti entrare
a corte. Però sai, fratello,
noi siamo gente istruita,
non lesinerai mezzo soldo...»
Pussa via, schifoso
Calamaio... E di nuovo
Invisibile mi resi
E nelle regali stanze m'infilai.
O Signore mio Dio!!!
Ecco dov'è il paradiso! Perché
D'oro ricoperti, da capo a piedi,
I leccapiatti: ed eccolo, proprio lui,
Alto, corrucciato,
Egli avanza; al suo fianco
La zarina-poverina,
Come un funghetto rinsecchito,
Sottile, gambe lunghe,

² Chochol è termine dispregiativo che i russi usano parlando degli ucraini

Та ще, на лихо, сердешне
Хита головою.
Так оце-то та богиня!
Лишенько з тобою.
А я, дурний, не бачивши
Тебе, цяце, й разу,
Та й повірив *тупорилим*
Твоїм віршемазам.
Ото дурний! а ще й битий,
На квиток повірив
Москалеві; от і читай,
І йми ти їм віри!
За богами — панства, панства
В сребрі та златі,
Мов кабани годовані,
Пикагі, пузаті!..
Аж потіють, та товпляться,
Щоб то ближче стати
Коло *самих*: може, вдарять
Або дулю дати
Благоволять; хоч маленьку,
Хоч півдулі, аби тільки
Під самую пику.
І всі уряд поставали
Ніби без'язикі —
Анітеленъ. Цар цвенькає;
А диво-цариця,
Мов та чапля меж птахами,
Скаче, бадьориться.
Довгенько вдвох похожали,
Мов сичі надуті.
Та щось нишком розмовляли —
Здалека не чути —
О отечестві, здається,
Та нових *петлицях*,
Та о муштрах ще новіших!..
А потім цариця
Сіла мовчки на дзиглику.
Дивлюсь, цар підходить
До найстаршого... та в пику
Його як затопить!..
Облизався неборака;
Та меншого в пузо —
Аж загуло!.. А той собі
Ще меншого туза
Межи плечі; той меншого,
А менший малого,
А той дрібних, а дрібнота
Уже за порогом
Як кинеться по улицях,

Ed inoltre, che sciagura, la testa
Miseramente dondola.
È dunque questa, quella dea!
Ma proprio male ti sei ridotta.
E io, scemo, che neanche una volta,
Brutta racchia, non t'avevo visto,
Ai tuoi stolidi scribacchini prestavo fede.
Ma che scemo! eppur sapere lo dovevo
Sulla parola al moscovita
Creduto avevo. E allora leggi,
E a loro vai a credere!
Dietro agli dèi — i nobili, nobili
Coperti d'argento e d'oro!
Come porci ingozzati —
Ceffuti, panciuti!..
Sudano persino, ma s'accalcano,
Per stare più vicini
A loro: forse a botte li piglieranno,
O forse di mandarli a ffa 'n culo
si degneranno;
non fosse che un pochino,
Appena appena, ma che lo facciamo
Proprio sul muso.
E tutt'in fila si son messi,
Come senza lingua —
Nessun fiata. Lo zar farfuglia³,
E la zarina-meraviglia,
Qual trampoliere fra gli uccelli,
Saltella, ringalluzzisce.
E per un po' in due andarono,
come guffi gonfiati,
E di una certa cosa piano piano parlavano —
Ma da lontano non si sente —
Sulla patria, sembra,
E sulle spalline nuove,
E sulle parate ancor più nuove!..
E poi la zarina
In silenzio su uno sgabello si sedette.
Guardo, s'avvicina lo zar
Al più anziano... e sul muso
Come lo colpisce!..
Si leccò le labbra il poveretto;
E giù, nello stomaco colpì
Il sottoposto!.. e questo
A quello ancora più sotto un colpo
In mezzo alle spalle; e lui all'inferiore,
E quello agli ultimi, e gli ultimi
Già fuori della soglia
Come si gettano per le strade,
Dà a pestare,

³ Il poeta scrive: *even'katy*, verbo ucraino spregiativo per indicare un modo di parlare in russo poco chiaro e sciatto.

Та й давай місити
Недобитків православних,
А ті голосити;
Та верещать; та як ревнуть:
«Гуля наш батюшка, гуля!
Ура!.. ура!.. ура! а-а-а...»
Зареготався я, та й годі;
А й мене давнули
Таки добре. Перед світом
Усе те заснуло,
Тіль[ки] де-де православні
По углах стогнали
Та, стогнучи, за батюшку
Господа благали.
Сміх і сльози! От пішов я
Город озирати.
Там ніч, як день. Дивлюся:
Палати, палати
Понад тихою рікою;
А берег ушитий
Увесь каменем. Дивуюсь,
Мов несамовитий!
Як-то воно зробилося
З калюжі такої
Таке диво?.. Отут крові
Пролито людської —
І без ножа. По тім боці
Твердиня й дзвіниця,
Мов та швайка загострена,
Аж чудно дивиться.
І дзиґарі теленькають.
От я повертаюся —
Аж кінь летить, копитами
Скелю розбиває!
А на коні сидить охляп,
У свиті — не свиті,
І без шапки. Якимсь листом
Голова повита.
Кінь басує — от-от річку,
От... от... перескочить.
А він руку простягає,
Мов світ увесь хоче
Загарбати. Хто ж це такий?
От собі й читаю,
Що на скелі наковано:
Первому — вторая
Таке диво наставила.
Тепер же я знаю:
Це той *первий*, що розпинав
Нашу Україну,
А *вторая* доканала
Вдову сиротину.

Quei cristiani ancor rimasti,
e quelli a lamentarsi;
E strillano; e come urlano:
«Se la spassa, il nostro *batjuška*,
se la spassa!
Urrà!.. Urrà!.. urrà! A, a, a...»
Scoppiai a ridere. E che fare?
Anche a me, me ne diedero
un bel po'. Prima dell'alba
Tutto s'addormentò;
Solo qua e là dei cristiani
Agli angoli gemevano,
Lamentosi per lo zar
Iddio pregavan.
Riso e lacrime! Allora me ne andai
A guardare la città.
Lì la notte è come il giorno. Guardo:
Saloni, saloni,
Sopra il fiume placido;
E la riva è foderata
Tutta di pietra. Son stupefatto,
Come fuor di me!
Come mai si poté fare
da una simile pozzanghera
Una tale meraviglia?... Qui del sangue
Fu versato, sangue umano —
E pur senza coltello. Da quel lato
La fortezza e il campanile.
Così simile a una lesina affilata,
Che è strano da guardare,
E gli orologi a pendolo tintinnano.
Ecco che mi volto indietro
E un cavallo vola, con gli zoccoli
Quasi dalla roccia prorompe!
E sul cavallo siede senza sella,
Con una tunica — ma non è una tunica,
E senza cappello. Di certe foglie
La testa è avvolta.
Il cavallo s'impenna, ecco-ecco il fiume
Ecco... ecco che lo salta.
E lui stende la mano,
E il mondo intero par che voglia
Agguantare. Ma chi mai è costui?
Ecco che leggo,
Quel che è inciso sulla pietra:
Al Primo — la Seconda
Tal meraviglia ha innalzato.
Ora lo so:
Questo è quel Primo che crocifisse
La nostra Ucraina,
E la Seconda il colpo di grazia inflisse
All'orfana vedova.

Кати! кати! людоїди!
Наїлись обоє,
Накралися; а що взяли
На той світ з собою?
Тяжко-тяжко мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України.
Стою, замираю...
А тим часом тихо, тихо
Та сумно співає
Щось такеє невидиме:

«Із города із Глухова
Полки виступали
З заступами на лінію,
А мене послали
На столицю з козаками
Наказним гетьманом!
О Боже наш милосердий!
О царю поганий,
Царю проклятий, лукавий,
Аспиде неситий!
Що ти зробив з козаками?
Болога засипав
Благородними костями;
Поставив столицю
На їх трупах катованих!
І в темній темниці
Мене, вольного гетьмана,
Голодом замучив
У кайданах. Царю! царю!
І Бог не розлучить
Нас з тобою. Кайданами
Скований зо мною
Навік-віки. Тяжко мені
Витать над Невою.
України далекої,
Може, вже немає.
Полетів би, подивився,
Так Бог не пускає.
Може, Москва випалила
І Дніпро спустила
В синє море, розкопала
Високі могили —
Нашу славу. Боже милий,
Зжалься, Боже милий».
Та й замовкло; дивлюся я:
Біла хмара криє
Сіре небо. А в тій хмарі
Мов звір в гаї виє.
То не хмара — біла пташка
Хмарою спустилась

Carnefici! Carnefici! Cannibali!
Si saziaron l'uno e l'altra,
Han rubato a piene mani; ma con sé
Che portaron poi all'altro mondo?
Dolore, gran dolore mi colse,
Come se la storia
Dell'Ucraina leggesi.
Impietrito, morir mi sento ...
E in quel mentre – piano, piano
Tristemente canta
Una cosa mai vista prima:

«Dalla città, da Hluchiv
I reggimenti marciarono
Sul fronte con le difese,
E anche me inviarono
Nella capitale coi cosacchi
Come etmanno incaricato!
O Dio nostro misericordioso!
O tu zar, pagano infame,
Zar maledetto, malvagio,
Aspide mai saziato!
Che mai facesti coi cosacchi?
Le paludi tu colmasti
Con le ossa loro nobili;
La capitale erigesti
Sui loro corpi martoriati!
E in una prigione oscura, me
Di fame morir mi facesti,
Me, libero etmanno incatenato.
Zar! Zar!
Ma neanche Dio te da me
Dividerà. Nei secoli dei secoli in catene
A me legato tu sei. Volteggiar
Sulla Neva – infinite pene.
L'Ucraina lontana,
Forse già più non c'è.
Volare lì vorrei, guardare,
Ma Dio non lo concede.
Forse, Mosca in cenere già l'ha ridotta
E il Dnipro già scender fece
Nell'azzurro mare, ha scavato
Gli alti tumuli –
La nostra gloria. Buon Dio,
Abbi pietà, buon Dio».
E poi silenzio; guardai:
Bianca copre una nuvola
Il grigio cielo. E par d'un animale
Nel bosco l'ululare in quella nuvola.
Ma non è nuvola, è un bianco uccello
Che qual nuvola scese
Su quello zar d'ottone

Над царем тим мусянджовим
І заголосила:
«І ми сковані з тобою,
Людоїде, змію!
На Страшному на судищі
Ми Бога закриєм
Од очей твоїх неситих.
Ти нас з України
Загнав, голих і голодних,
У сніг на чужину
Та й порізав; а з шкур наших
Собі багряницю
Пошив жилами твердими
І заклав столицю
В новій рясі. Подивися:
Церкви та палати!
Веселися, лютий кате,
Проклятий! проклятий!»

Розлетілись, розсипались,
Сонечко вставало,
А я стояв, дивувався,
Та аж страшно стало.
Уже вбогі ворушились,
На труд поспішали,
І москалі на розпуттях
Уже моштрувались.
Покрай улиць поспішали
Заспані дівчата,
Та не з дому, а додому!
Посилала мати
На цілу ніч працювати,
На хліб заробляти.
А я стою, похилившись,
Думаю, гадаю,
Як то тяжко той насущний
Люди заробляють.
От і братія сипнула
У сенат писати,
Та підписувать, та драти
І з батька і брата.
А меж ними і землячки
Де-де проглядають.
По-московській так і ріжуть,
Сміються та лають
Батьків своїх, що змалечку
Цвенькать не навчили
По-німецькій — а то тепер
І кисни в чорних!
П'явки! п'явки! Може, батько
Остатню корову
Жидам продав, поки вивчив

E a gridar si mise:
«E pur noi siam con te incatenati,
Cannibale, serpente!
E all'Universal Giudizio
Noi Dio nasconderemo
Agli insaziabili tuoi occhi.
Tu dall'Ucraina,
Nudi e affamati, ci cacciasti
Sulla neve in estranea terra,
E ci sgozzasti; e cucisti
Con la nostra pelle
Coi tendini robusti
Purpureo regal manto
E una capitale fondasti
Con nuovo abito talare. Osserva:
chiese e palazzi!
Gioisci, perfido carnefice,
Maledetto! Maledetto!»

Si sparsero volando, si dispersero,
Sorgeva il solicello.
Ed io lì stavo, di meraviglia,
E fin di terrore colmo.
Già si muovevano i miseri,
Al travaglio s'affrettavano,
E agli incroci i soldati
Già marciavano. Delle strade
Ai margini s'affrettavano
Giovani assonnate, ma non da casa
Esse venivano, a casa se ne andavano!
La madre le ha mandate
Tutta la notte a lavorare,
Il pane a guadagnare.
E io me ne sto curvo,
A pensare, a meditare,
Quant'è duro quel pane quotidiano
Che gli uomini si guadagnano.
Ecco, anche i fratelli si riversano
A scrivere al senato
E a firmare — e a sfruttare
Padre e fratello.
E qua e là compaiono
Anche i paesani.
In moscovitico fanno a pezzi,
Ridono e ingiuriano
I propri padri, che da piccoli
A farfugliare in tedesco non gl'insegnaron,
E allora adesso —
Nell'inchiostro inacidisci!
Sanguisughe! Sanguisughe! Forse il padre
L'ultima mucca
Agli ebrei ha venduto, mentre lui

Московської мови.
Україно! Україно!
Оце твої діти,
Твої квіти молодії,
Чорнилом політі.
Московською блекотою
В німецьких теплищах
Заглушені!.. Плач, Україно!
Бездітна вдовице!

Піти лишень подивиться
До царя в палати,
Що там робиться. Приходжу,
Старшина пузата
Стоїть рядом; сопе, хропе,
Та понадувалось,
Як індики, і на двері
Косо поглядало.
Аж ось вони й одчинились.
Неначе з берлоги
Медвідь виліз, ледве-ледве
Переносить ноги.
Та одутий, аж посинів,
Похмілля прокляте
Його мучило. Як крикне
На самих пузатих —
Всі пузаті до одного
В землю провалились!
Він вилупив баньки з лоба —
І все затрусилось,
Що осталося; мов скажений,
На менших гукає —
І ті в землю; він до дрібних —
І ті пропадають!
Він до челяді — і челядь,
І челядь пропала;
До москалів — москалики,
Тільки застогнало,
Пішли в землю; диво дивне
Сталося на світі.
Дивлюся я, що дальш буде,
Що буде робити
Мій медведик! Стоїть собі,
Голову понутив,
Сіромаха. Де ж ділася
Медвежа натура?
Мов кошеля, такий чудний.
Я аж засміявся.
Він і почув, та як зикне —
Я перелякався
Та й прокинувся... Отаке-то
Приснилося диво.

Il moscovitico imparava.
O Ucraina! Ucraina!
Eccoli i tuoi figli,
I tuoi fiori giovanetti,
D'inchiostro innaffiati.
Con la cicuta di Mosca
Nelle serre tedesche
Soffocati!.. Piangi, Ucraina!
Vedova senza figli!

Solo andare a guardare
Nei saloni dello zar,
A veder che lì succede. Arrivo:
Panciuti dignitari —
Tutt'in fila: ansimanti, ronfanti,
Come tacchini si son gonfiati,
E ogni tanto di sbieco
Alla porta guardano.
Ed ecco, essa si apre.
Come fuori da una tana
È uscito l'orso, appena-appena
Una gamba dietro l'altra muove
Tanto gonfio che s'è fatto blu)
la sbornia l'ha martoriato,
Maledetta. E come grida
Ai più panciuti —
Tutti fino all'ultimo, i panciuti
A terra stramazzano!
E lui sgrana gli occhi sulla fronte —
Tutti si metton a tremare,
Tutti quei che restano; come indemoniato,
Grida a chi sta sotto, e pure
Quelli — giù a terra; e poi gli ultimi —
E anche quelli spariscono!
E poi alla servitù - e anche la servitù,
Anche la servitù sparisce;
Ai soldati, e i soldatini
Ingoiando, la terra geme.
Prodigioso prodigio
Nel mondo accadde.
E me ne sto a guardare: che verrà poi,
Che farà mai
Quell'orsetto mio! Se ne sta lì
Solo, la testa bassa,
Meschinello. Dove mai s'è cacciata
Quella sua natura d'orso?
Pare un gattino, così strano
Che a ridere mi misi.
Lui mi senti, e come urlò
Mi prese lo spavento
E mi svegliai... Che bizzarria
Che mi son sognata.

Чудне якесть!.. таке тільки
Сниться юродивим
Та п'яницям. Не здивуйте,
Брати любі, милі,
Що не своє розказав вам,
А те, що приснилось.

*С.-Петербург
8 липня 1844 р.,*

Che strano!... Solo
Ai folli in Dio tali sogni appaiono,
E agli ubriachi. Non vi stupite,
Fratelli cari,
Non quel che accadde a me
V'ho raccontato, solo quello ch'ho sognato.

*San Pietroburgo
8 luglio 1844*

Traduzione di Giovanna Siedina